

DANTONS DOOD

van georg büchner regie johan simons

toneelgroepamsterdam

DANTONS DOOD

hans kesting, dragan bakema | hoorn | 2014

—
rolverdeling op achterzijde

van georg büchner
regie johan simons
vertaling hugo claus
dramaturgie koen tachelet
scenografie & lichtontwerp
jan versweyveld
kostuums wojciech dziedzić
geluid warre simons
video lennart laberenz
in samenwerking met zina,
adelheid | female economy

—
assistentie regie olivier diepenhorst,
nina spijkers (stage)
assistentie scenografie ramón huijbrechts,
shani langberg (stage)
hoofd techniek & productie götz schwörer
productieleiding michiel van schijndel
techniek joost van hiltten (1° inspicieënt),
wouter breepoel, stijn van der leeuw,
sebastiaan kruijs, joris reijmer, dennis van
scheppingen, martijn smolders, timo merkies,
karl klomp, theunis zijlstra, david logger,
jonas de vries (stage)
kap & grime david verswijveren
kostuumatelier magriet beentjes (kleedster),
piet beers (schoenen), farida bouhbouh,
jan-willem porringa (de kostumerij),
wim van vliet (hoofd), lana duiverman (stage)
uitvoering scenografie DOK,
kloosterboer decor bv
castingadviezen hans kemna
fotografie jan versweyveld
grafisch ontwerp brigiet van den berg,
jan versweyveld
publiciteit fleur kruis
druk ssp amsterdam
met dank aan stadsschouwburg amsterdam,
nesoptiek, van beers bv

#dantonsdood
#deoversteek

Dantons dood speelt zich af tegen de achtergrond van de Franse Revolutie. Op een moment dat die, na de utopische energie van de begindagen, haar onschuld heeft verloren. Schrijver Georg Büchner focust op de laatste dagen van de revolutionaire leider Danton. Van de idealistische Danton is niets meer over. Ooit was hij, samen met Robespierre, een van de architecten van de Terreur: het met geweld onderdrukken van maatschappelijke groepen en individuen die de nieuwe staatsvorm bedreigen. Büchner toont ons een moegestreden held, uitgeblust en ontgoocheld. Danton is tot de conclusie gekomen dat elk streven naar een betere wereld veroordeeld is om te stranden op het menselijk tekort. Het enige wat hem rest, zijn een paar geneugten die hem en zijn vrienden, voor een moment, hun eigen sterfelijkheid doen vergeten.

Tegenover Danton staat Robespierre, de onkreukbare, de 'politierechter van de hemel', die wél nog gelooft dat er een andere samenleving, een betere mens, mogelijk is. Maar het offer dat Robespierre moet brengen, is groot: hij propageert een nieuwe, deugdzame mens, maar weet dat die alleen met oneindig bloedvergieten kan worden gerealiseerd. In Dantons dood be vraagt Büchner het 'gruwelijke fatalisme van de geschiedenis'. Hoe kan het toch dat een eens zo beloftevolle beweging zo hopeloos en volledig tot stilstand kwam? Met afschuw kijkt hij naar het symbool van de revolutie, de guillotine, en vraagt: wat is het toch in ons dat liegt, moordt en steelt?

Heel zijn korte leven lang hield Georg Büchner (1813-1837) zich bezig met de erfenis van de Franse Revolutie. Als jonge scholier in Hessen was Büchner al politiek actief. Als student Geneeskunde lagen op zijn schrijftafel, naast medische, ook historische en politieke geschriften. Stukken van Shakespeare naast anatomische tabellen. In 1834 schreef hij het beruchte De Hessische Landbode, een van de eerste socialistische pamfletten, waarin Büchner een volksrevolutie propageerde onder de onderdrukte boeren. Zijn opzet mislukte. Even later richtte hij de Kring voor Mensenrechten op; een geheim genootschap dat debatteerde over de totstandkoming van een radicale republiek. Ook dit initiatief bleef zonder weerklank, maar Büchner werd wel gezocht door het gerecht. Hij vluchtte naar Straatsburg, en later naar Zürich, waar hij zijn dokterstitel behaalde met een neurologische studie over vissen. Daar stierf hij, nog geen 24 jaar oud, aan tyfus. Büchner schreef naast Dantons dood slechts twee andere toneelstukken: Leonce en Lena en het onvoltooide Woyzeck. Geen van die stukken werd tijdens zijn leven opgevoerd. Later werden het klassiekers. Zijn documentair theater avant-la-lettre inspireerde onder meer Bertolt Brecht, Frank Wedekind, Heiner Müller en Sarah Kane.

Bij het nadenken over Dantons dood liet Johan Simons zich inspireren door het beeld van Georg Büchner aan zijn schrijftafel. Uniek aan Büchner was, dat hij zijn theoretische reflecties over revolutie ook daadwerkelijk probeerde om te zetten in een revolutionaire praktijk. Simons zag hierin de mogelijkheid om het historisch stuk dat Dantons dood is, open te breken. De stap zetten van theorie naar praktijk, en terug, vormt immers ook de realiteit van het repeteren in het theater. Waar acteurs afwisselend uit het tekstboek lezen, een scène aanzetten, iets opzoeken, debatteren over een personage, terugkeren naar het toneel, om te zoeken naar een vorm waarin die reflecties zichtbaar worden. De spanning tussen spelen en reflecteren leek Simons een bruikbaar uitgangspunt voor de voorstelling zelf. Het maakt immers de tijd vloeibaar, tussen de 18^e en de 21^e eeuw, tussen speler en personage, tussen revolutie toen en vandaag. In de tussenruimte die ontstaat, krijgt de vraag naar wat revolutie vandaag betekent, zijn plaats. Het doel is niet langer dat de toeschouwer zich zou kunnen identificeren met de personages, maar wel mee kan voelen en denken met het gedachte-experiment dat door de acteurs wordt uitgevoerd. Het feit dat de acteurs historische kostuums dragen in een volstrekt hedendaags toneelbeeld, versterkt dit over en weer springen. Daardoor wordt de voorstelling eerder een onderzoek naar het stuk Dantons dood, dan een poging het stuk geloofwaardig te spelen. Dit wordt nog versterkt door de keuze om dit stuk met zijn tientallen personages, te laten spelen door slechts vijf acteurs: vier mannen en één vrouw. Politiek was en is nog steeds een mannenzaak. Door alle vrouwenrollen door één actrice te laten spelen, ontstaat tegenover de onwrikbare positie van de mannelijke protagonisten, een vloeibaar, vrouwelijk perspectief. Daardoor wordt de toeschouwer uitgenodigd om zijn eigen positie tegenover de geformuleerde gedachten en de gebeurtenissen, telkens opnieuw te bepalen. De vraag wordt aan ieder van ons gesteld: wat is een mens in de revolte?

'De Portugese schrijver Saramago heeft ooit gezegd dat 14 april 1974, de dag van de Anjerrevolutie, de meest waardevolle dag in zijn leven was. Saramago maakte toen deel uit van een aantal links progressieve groepen, die het rechts autoritaire regime in Portugal gewelddoos omver wist te werpen. Dat gevoel, deelnemer te zijn aan een fundamentele omwenteling, is een gevoel waarvan ik denk dat het groots en meeslepend is. Dat eerste moment van onschuld, waarop men enkel maar de potentie van de omwenteling voelt, zonder dat men weet welke offers die in de praktijk zal vergen. Het is een gevoel dat wij in het Westen vandaag niet meer kennen.

Bij de keuze voor Dantons dood heb ik me natuurlijk afgevraagd wat 'revolutie' vandaag nog betekent. Is de Arabische lente een revolutie? De anti-globalistenbeweging? De sit-ins van de Indignados? Ik geloof dat de enige echte revolutie van vandaag de genetische revolutie is. Kijkende naar de puinhoop die de mens van zijn wereld en zichzelf maakt, stel ik – samen met Michel Houellebecq en Peter Sloterdijk – de vraag: als we een betere mens kunnen scheppen dan diegene die vandaag op aarde rondloopt, waarom zouden we dat dan niet doen? Het is een vraag die ik expliciet aan de orde wil stellen in Dantons dood.'

scenografie.

–
jan versweyveld

Dantons dood speelt zich af in een gemeenschapscentrum, een plek voor en van het volk. Een plek waar mensen heengaan om feest te vieren, maar ook op momenten van crisis en verandering. Waar ze een tijdlang kunnen schuilen voor de eenzaamheid en waar ze gelijkgezinden vinden voor twijfels en angsten. Het is een plek die de stadsbewoner even afsluit van de complexe buitenwereld. Een plek waar spel en ernst, toegeliefden en biljartspelers elkaar ontmoeten. Waar persoonlijk trauma, maatschappelijke analyse en utopisch ontwerp elkaar raken. Waar de werkelijkheid elke keer opnieuw wordt uitgevonden.

Toch is het decor geen één op één vertaling van een realistisch gemeenschapscentrum. Het meest opvallend is een tribune, alsof het concrete leven niet alleen plaatsvindt, maar onmiddellijk ook wordt bekeken en beoordeeld. Een tribune verwijst naar reflectie, en daarin spiegelt het de positie van de toeschouwer in het theater, maar ook dat van het politieke forum, een essentiële plaats in de democratie. De plaats waar de machthebbers hun programma aan de vertegenwoordigers van het volk aanbieden en waar dat volk dit programma kan en moet toetsen.

–
Alle muziek is afkomstig uit de zevende symfonie van – muzikaal en politiek – revolutionair Ludwig van Beethoven. Als eerste brak hij met de smaak van de adel en componeerde voor de burgers. Levend ten tijde van de Franse Revolutie zijn de verlichtingsidealen in vrijwel zijn gehele oeuvre terug te horen. Hij maakte het concertpodium tot politiek spreekgestoelte.

de oversteek.

–
adelheid roosen

Geraakt, door het ontbreken van grote delen van de bevolking, zowel als toeschouwer in het theater, als deelnemer aan het politieke forum, doet Adelheid Roosen een op zachtmoedigheid gebaseerd voorstel aan diverse schouwburgen en aan het publiek: De Oversteek. Zij wil haar 'tweede huis', de schouwburg, als openbaar gebouw ook werkelijk openen voor mensen die het niet makkelijk betreden. Dus heeft zij afgelopen maanden mensen benaderd en gevraagd of zij tastbaar aanwezig willen zijn en te delen waar geen paspoort voor nodig is: de slaap.

De ochtend na de slaap – in een schouwburg die voor een etmaal buurthuis werd – zullen zij in gemeenschappelijkheid met de directies en medewerkers van de schouwburg, een ontbijt genieten onder het motto 'Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap'. Of in haar taal: 'Ik ben er omdat jij er bent'. Het ontbijt is de afsluiting van De Oversteek en de opening om plannen te smeden met dit nieuwe publiek voor de toekomst.

Met dit plan in gedachten toog Roosen naar Toneelgroep Amsterdam met de concrete vraag: mag ik met, 100 wijkbewoners die zelden tot nooit in een schouwburg komen, een voorstelling van jullie binnen wandelen? Want Roosen wilde de schouwburg, dat huis, betreden als het gebouw leeft:

'In Toneelgroep Amsterdam en Johan Simons vond ik een gulle bereidheid zich te openen voor dit experiment. Zo ontstond de samenwerking. Simons zou de wijkbewoners om handelingen kunnen vragen maar hoefde dat niet, want de bewoners zouden geen figuranten zijn, geen koor, geen spelers. Wel mensen, die letterlijk het toneel over steken om hun weg in het gebouw, in die schouwburg, in dat huis, te vinden en te bevolken'.

In Dantons dood kunt u deze burgers en wijkbewoners, ervaren als waar het stuk in essentie om gaat: het volk.

dantons dood

amsterdam stadsschouwburg (020 624 23 11)
do 6 t/m za 8 feb (try-outs), zo 9 feb (première),
wo 12 t/m zo 16 feb, di 18, wo 19 feb,
di 25 t/m za 29 mrt, di 9 t/m zo 13 apr
den bosch theater aan de parade wo 12, do 13 mrt
rotterdamse schouwburg vr 14, za 15 mrt
den haag koninklijke schouwburg di 18, wo 19 mrt
utrecht stadsschouwburg vr 21, za 22 mrt
eindhoven parktheater di 1, wo 2 apr
maastricht theater aan het vrijthof vr 4, za 5 apr

toneelgroep amsterdam

Toneelgroep Amsterdam (TA) hoort tot de boegbeelden van de Nederlandse kunst in binnen- en buitenland. Met als kern een breed acteursensemble van wereldfaam en een team van toonaangevende regisseurs is TA het huisgezelschap van de Stadsschouwburg Amsterdam en bespeelt het podia over de hele wereld. TA wordt geleid door Ivo van Hove, die spraakmakende internationale regisseurs als Thomas Ostermeier, Johan Simons, Krzysztof Warlikowski, Grzegorz Jarzyna, Luk Perceval en Guy Cassiers, maar ook een nieuwe generatie als Eric de Vroedt en Susanne Kennedy aan het gezelschap heeft verbonden. TA onderscheidt zich door vernieuwende en eigentijdse ensceneringen van klassiek en modern repertoire voor een breed, (inter)nationaal publiek van ruim 110.000 toeschouwers per jaar en zet repertoiretheater als een onmisbaar onderdeel van de samenleving neer. TA heeft een uitgebreid programma voor talentontwikkeling op het vlak van spel, regie en vormgeving, maar ook techniek en backoffice. Tevens is er een uitgebreid educatieprogramma met o.a. elk jaar een juniorproductie en wordt onder de noemer TA-extra een bijna dagelijkse randprogrammering verzorgd. Verder werkt TA samen met alliantiepartner Adelheid | Female Economy.

ensemble

kitty courbois, hélène devos, roeland fernhout,
fred goessens, janni goslinga, aus greidanus jr.,
marieke heebink, gaité jansen, marwan kenzari,
hans kesting, hugo koolschijn, ramsey nasr,
chris nietvelt, celia nufaar, frieda pittoors,
alwin pulinckx, halina reijn, vanja rukavina,
gijs scholten van aschat, bart slegers,
eelco smits, karina smulders

seizoen 13 | 14

premières

lange dagreis naar de nacht

van eugene o'neill
regie ivo van hove
aug, sep, okt, dec 13

dantons dood

van georg büchner
regie johan simons
feb, mrt, apr 14

hamlet vs hamlet

van tom lanoye naar shakespeare
regie guy cassiers
productie toneelgroep amsterdam/
toneelhuis
mrt, apr, mei, jun 14

de pelikaan

van august strindberg
regie susanne kennedy
mrt, apr 14

de entertainer

van john osborne
regie eric de vroedt
mei, jun 14

the fountainhead

van ayn rand
regie ivo van hove
jun 14

bloedbruiloft

van federico garcía lorca
regie julie van den berghe
productie TA-2/frascati producties
nov, dec 13

reprises

de meeuw

van anton tsjechov
regie thomas ostermeier
aug, sep, okt 13

rouw siert electra

van eugene o'neill
regie ivo van hove
coproductie toneelschuur producties
aug, sep, dec 13

de russen!

van tom lanoye naar tsjechov
regie ivo van hove
coproductie holland festival, international
theatre festival dialog-wroclaw
okt 13

scènes uit een huwelijk

van ingmar bergman
regie ivo van hove
coproductie kaaitheater
okt, nov 13

de vrek

van molière
regie ivo van hove
nov 13

romeinse tragedies

van william shakespeare
regie ivo van hove
coproductie holland festival, de munt,
kaaitheater, muziektheater transparant,
bl!ndman
dec 13, mrt 14

na de repetitie / persona

van ingmar bergman
regie ivo van hove
coproductie théâtre de la place (liège),
théâtres de la ville de luxembourg,
maison des arts de créteil
jan 14

opening night

van john cassavetes
regie ivo van hove
productie toneelgroep amsterdam/ntgent
jan 14

la voix humaine

van jean cocteau
regie ivo van hove
okt 13, jan 14

TA-junior

hamlet jr.

naar william shakespeare
regie rosa fontein, erik willems
mrt, apr 14

TA-alliantie

hetty & george

van george groot, adelheid roosen
regie titus muizelaar
coproductie adelheid | female economy,
bellevue lunchtheater
sep, okt, nov 13

gesluierte monologen

van adelheid roosen
productie adelheid | female economy
feb, mrt, apr 14

toneelgroep amsterdam

marnixstraat 427 | 1017 pk amsterdam
(020) 795 99 00 | tga.nl | info@tga.nl
@tgamsterdam
facebook.com/toneelgroepamsterdam

SUBSIDIENTEN

AMSTERDAM PARTNER

PERFORMANCE PARTNER

DANTONS DOOD

danton
hans ke sting

robespierre
gij s scholten van aschat

st. just
halina reijn

camille
dragan bakema

lacroix
bart slegers

julie
halina reijn

marion
halina reijn

lucille
halina reijn

burger
benny claessens (op video)

toneelgroepamsterdam